

UNA CRÒNICA PERSONAL MIRONIANA A DUES VEUS (1)

Endinsant-me en el blanc cotó fluix dels primers núvols, deixant enrera el contrast harmoniós d'una terra aspre i un mar blau cel, passat i present se'm presentàvem alhora en una sèrie d'imatges. La vida, o una de les històries que la expliquen, és com una pel·lícula; admet la concreció, la síntesi d'un «trayler»: són les imatges primordials.

Aquell matí un avió ens duia a Mallorca. Anàvem a enregistrar una entrevista amb Joan Miró sobre la seva relació amb Mont-roig. Un cert neguit ens envoltava, desitjàvem que tot anés bé. Érem: el Llorenç Soler a la càmera, Joan Martí al so, la Glòria faria les fotografies, el meu germà Francesc la coordinació general, i jo l'entrevista. Aquests dies (gener del 93) he llegit una frase de Víctor Erice sobre la seva captivadora pel·lícula «El sol del membrillo» (un reportatge sobre el pintor Antonio López): «Filmar la realitat es un acto de supervivencia». I, el pensament ha volat cap a la idea que em determinà el plantejar-me fer el «film» sobre Miró i Mont-roig. Després d'uns quants anys d'anar empaitant pel·lícules mítiques per cine-clubs i demés cinemes (alguna cosa dec deure a les meves arrels familiars: cal «Panadero»), i portar l'organització del cine-club de l'Escola d'Enginyers, vaig realitzar el meu

primer «film» (1973). Ens agradava dir «film» a aquelles imatges en moviment que ens reclamaven una pràctica artística; les «pel·lícules» definien un cinema de consum. Gairebé des d'aquesta mateixa època vaig començar a pensar que havia de fer un film sobre Miró i Mont-roig, el poble dels meus avis, del meu pare i on jo anava (i hi vivia) les llargues temporades de vacances. Volia aprofundir, trencar aquella fredor de la frase feta o de la imatge repetida que es reproduïa en tots els textos de Miró. Pensava que, sols qui havia trepitjat la mateixa platja i duia dins seu la mateixa passió per aquell poble «desconegut», podia (i devia) realitzar-ne un film. I, a més, el temps corria inexorablement: Joan Miró ja havia fet els vuitanta. El meu primer record de Miró és el d'aquell home discret que anava a la missa dels diumenges al matí al Mas d'en Romeu, a les Pobles. Era a finals dels cinquanta, jo era encara un xiquet. Baixava pel barranc de la Pixerota acompanyat per la seva dona, duia sempre (així ho veig ara) una camisa blanca que queia per sobre dels pantalons i amb el botó del coll descordat. Saludava educadament. Altres cops el trobaves caminant per algun camí. Aquest es el meu Miró/home.

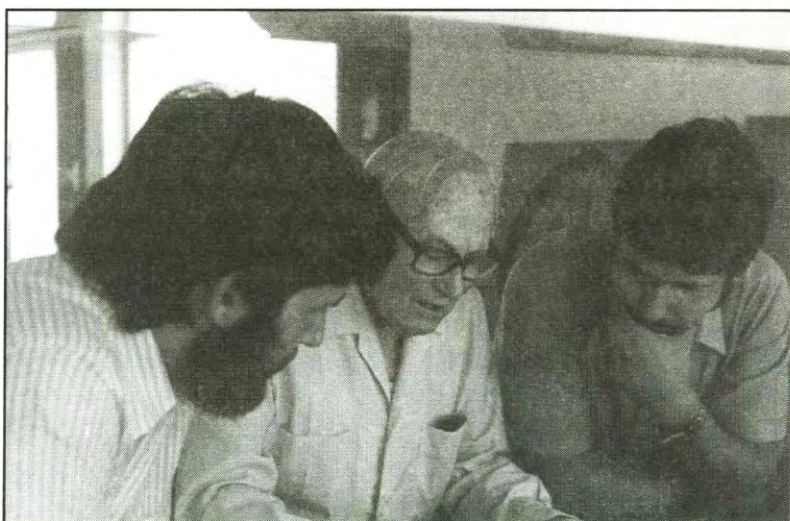
El Miró/artista el vaig

conèixer algun dels primers hiverns dels seixanta a Barcelona. L'avi Cisquet Rom o el pare (el Josep Panadero) m'havien ensenyat algun reportatge que sobre Miró sortia en algun diari o revista de colorins, tot dient-me que era aquell home dels estius al Mas d'en Romeu. A la televisió feien un programa que es deia «Esta es su vida» en el que Federico Gallo repassava la vida d'alguna personalitat. I, un d'aquests hiverns del principi dels seixanta, van dedicar-ne un a Miró. Aquest moment emotiu va quedar plasmat en una fotografia (de qualitat tan sols acceptable). A l'estiu, i esperonats per la nostre mare, el meu germà i jo vàrem endur-nos al Mas d'en Romeu una «Gaceta Ilustrada» amb un reportatge dedicat a Miró i aquella fotografia, tot esperant trobar el moment (i l'ànim) de demanar-li que els autografiés. Amb més decisió de la nostra mare que no pas nostra, vam aconseguir la preuada firma. Uns dies més tard la senyora Miró va trobar la mare en alguna botiga del poble i li digué que «el Joan s'havia quedat preocupat, doncs l'altre dia no duia les ulleres i no sap si aquells autògrafs estaven ben fets», i afegí que si us plau els comparéssim amb algun d'un quadre seu i si eren diferents que anéssim a casa seva que ens els faria de nou. No

cal dir que no fou necessari. Encara ara m'emociona pensar que aquell home tan important es capfiqués per aquelles dues firmes.

Ja de gran he tornat a fer (sovint mentalment) aquell recorregut des de casa fins al Mas d'en Romeu : l'Estació del tren, via enllà fins el Pont de Rifà i llavors continuar per la carretera («de València») fins l'encreuament de la de Mont-roig, i amunt fins el camí del Mas. I m'agrada pensar que en aquella estació arribaven els amics de Miró; hi ha la meravellosa crònica de Joan Perucho sobre l'arribada de Joan Prats un dels grans amics de Miró : «baixava del tren en una estació solitària i minúscula...» (1). I, més enllà aquell Pont de Rifà es el motiu central de diversos quadres seus del 1917. I, el Mas d'en Romeu està present en tres quadres del 1918 : «La rodera de les rodes» és una visió des de darrera amb el barranc de la Pixerota en primer terme, «L'hort amb ase» ho és des del costat del camí que hi arriba de la Pixarota, i «La casa de la palmera» ho és de front.

Aquest Miró/artista el vaig poder copsar amb una certa intensitat en aquella primera exposició antològica que es va fer a Barcelona a l'Antic Hospital de la Santa Creu a finals de 1968. Fou molt emocionant poder veure per primer cop aquells mítics quadres, per exemple el molt famós «Mont-roig, l'església i el poble» (1919). Recordo el meu avi de cabells blancs corprès per la figura de Miró i un xic forassenyat per la manca d'una resposta

Joan Miró amb els germans Martí Rom.

institucional del poble de Mont-roig cap aquella personalitat («cal fer-li un homenatge»), i afegia «no ha volgut anar a la inauguració oficial de l'exposició perquè hi anaven les autoritats franquistes». Jo vaig fer tot un carret de fotografies d'aquella exposició (era dels primers que feia).

«D'UN ROIG ENCÈS: MIRÓ I MONT-ROIG»

Doncs si, filmar la realitat era per a mi un acte de supervivència, de deixar constància visual, de certificar la real importància que ha tingut Mont-roig en la persona i obra de Miró. Vaig iniciar un primer contacte exploratori amb ell cap a mitjans de 1978 i ràpidament s'entusiasmà. Va adreçar-me al Paco Farreras que llavors duia la Galeria Maeght de Barcelona (que era qui distribuïa la seva obra) per tal de concretar les dates. Després van venir mesos i mesos de gestions, de trucades al Farreras, sense poder acabar d'establir un pla de rodatge; quedàvem per un

possible viatge de Miró a Barcelona i sempre sorgia algun problema d'última hora, mai teníem un matí o una tarda per poder-li fer l'entrevista. Sempre he pensat que no els interessava prou una pel·lícula de Miró i Mont-roig, i a més, feta per un desconegut Martí Rom. Vivíem uns anys extraordinaris. Al 1975 havia mort Franco. Tot es normalitzava poc a poc: moviments populars, legalització dels partits polítics, primeres eleccions (generals) democràtiques (juny del 77), retorn del President Tarradellas (octubre del 77), ... i primeres eleccions municipals (3 d'abril del 79). A Mont-roig s'havia creat l'Associació de Veïns (novembre 1978, i nascuda a la transició). En aquest context de canvis, de restitució històrica, l'Associació de Veïns va promoure la idea de fer un homenatge popular del poble de Mont-roig a Joan Miró. (Ran d'una enquesta feta entre els veïns l'estiu del 1977. El Ple de l'Ajuntament accedí -aleshores en Francesc Aguiló era el batlle- demanant-nos solament que l'A.V.M.R. es

*L'estudi-taller
de Joan Miró*

fes responsable de la recollida de signatures per donar suport popular al Consistori. Se'n recolliren gairebé mil. Finalment l'homenatge es va fer el matí del diumenge 29 d'abril de 1979. La que havia estat «Plaça Castelar» i després «Plaça del Generalísimo Franco» (També coneguda com a plaça del Portal) seria a partir d'aquell dia «Plaça Joan Miró». Mentre, jo encara estava amb aquelles maleïdes gestions. Però vaig decidir que calia tirar endavant. Amb una «Bolex» de corda (de 16 mm.) i un magnetòfon (sense sincronia entre elles) deixades per uns amics, vaig enregistrar aquell acte amb l'ajut del meu germà. Gairebé al final d'aquest se m'acostà Miró a preguntar-me com tenia allò de l'entrevista. Quan li vaig explicar els meus problemes, va cridar immediatament el Paco Farreras i davant meu va dir-li que trobés aviat un forat per fer-la. Vaig proposar-li que el millor era d'anar a Mallorca a casa seva, perquè

estariem més tranquils i lluny de possibles interferències d'última hora. El pressupost del rodatge (que havia de sortir de la meua economia familiar) s'incrementava considerablement.

Unes setmanes després (el 26 de juny) volàvem cap a Mallorca. En arribar a l'aeroport i carregar la càmera vam adonar-nos que no funcionava prou bé una de les molles que permeten la circulació de la pel·lícula verge dins la càmera. Esglai enorme, suor,... i el Llorenç que treu un clip d'aquells d'agafar paper... i finalment aconseguí fer un miraculós adob. Vam creuar els dits. Miró ens esperava. Vuitanta-sis anys, cabells blancs, mirada afable, lleu somrís i quelcom semblant a un «hola nois, apa som-hi». Tocant a casa seva hi ha el seu taller (que va projectar en Josep Lluís Sert). S'hi entra per una mena d'entresolat que permet tenir una vista panoràmica de l'àmplia sala; és impressionant. I, allà baix, prop

d'un finestral, el seu balancí. A l'entresolat hi havia una munió de taules totes plenes de llibres i dibuixos. A baix, a la sala, s'hi amuntegaven teles i teles en una espiral de colors; unes, tan sols iniciades, d'altres permetien llegir el títol i la data que hi ha escrit pel seu revers. Estàvem al bell mig de la «fàbrica Miró». Unes hores més tard, sortíem embadalits. Encara al·lucinat pel viatge interior que acabàvem de realitzar, ens vam estirar plens de placidesa damunt la gespa d'un parc públic a mig camí entre la seva casa i l'aeroport. Bàsicament vàrem enregistrar: la llarga entrevista amb ell, parlant exclusivament de la seva relació amb Mont-roig, la realització del títol de la pel·lícula (la primera frase d'una cançó d'en Raimon dedicada a Miró) (2), i un emocionant «travelling» de la càmera seguint el recorregut de Miró observant els seus quadres. Lentament, percebent l'essència de cadascun, i com obeïnt un

màgic traçat passeja per la sala i s'enlaira a l'entresolat des d'on restarà quiet com pensatiu mirant l'amplitud d'una sala plena de vivències. Sempre he cregut que hi havia quelcom d'un cert acomiadament en aquest recorregut. Durant els següents mesos (juliol i agost), vam acabar d'enregistrar les demés imatges de Mont-roig : la «reconstrucció» de quan baixava corrent pel camí de la «Caseta del Rellotge» cap a la platja de la Pixerota, el seu Mas, i les diverses localitzacions que corresponen als seus quadres.

Al 27 d'agost moria el meu avi Cisquet. I vaig decidir que li dedicaria aquella pel·lícula. «Al meu avi, que m'obrí les portes del coneixement». Els qui vivíem prop seu sabem com es va emocionar quan, ja malalt, va poder assistir a aquell homenatge de Mont-roig. Vaig demanar a la meva àvia Dolores (de «ca la Pobreta») que em cantés els «Goigs de la Verge de la Roca» i l'«Himne de la peregrinació de 1907» per a la banda sonora. Finalment, les primeres projeccions es varen fer (naturalment) a Mont-roig i a «cal

Panadero» el dissabte 24 de novembre a la tarda i l'endemà diumenge al migdia. Per a mi, hi havia moltes vivències i emocions en aquella pel·lícula que volia ésser un recorregut des d'aquell primer viatge de Miró a Mont-roig el 1911 fins l'homenatge del 1979.

UNS MESOS MÉS TARD

Miró va poder veure la pel·lícula en un dels seus viatges a Barcelona, un dissabte a la tarda, al despatx dels arquitectes Tous i Fargas (el 21 de juny del 80). Hi eren també el poeta Brossa i el músic Mestres Quadreny, entre d'altres. Sols començar les primeres imatges (en blanc i negre) quan omplien amorosament, tendrament, la pantalla, Miró va exclamar : « És quan jo baixava corrent cap a la platja ! ». El meu germà, la Glòria, el Raul (Ruiz) i jo mateix, vam endinsant-nos en el blanc cotó fluix d'uns núvols somniats. D'aquell dia van néixer moltes sensacions, il·lusions de futur. En acabar la projecció, Miró em va escriure sota d'una reproducció del seu quadre «Mont-

roig, l'església i el poble» : «A Martí Rom, en record d'aquesta vetllada veient aquesta pel·lícula, tan plena de vida i tan emocionant per mi».

UNSDOS ANYS DESPRÉS

Vaig rebre l'encàrrec de realitzar uns documentals sobre el poeta Foix, el músic Mompou i sobre Cañardo (aquell ciclista dels anys trenta). Un directiu de la Fundació Cultural de la Banca Catalana havia vist «D'UN ROIG ENCÈS : MIRÓ i MONT- ROIG». Mercès Miró.

MARTÍ ROM

NOTES:

(1) - «Joan Prats, col·leccionista i promotor de les arts», publicat en el llibre «Una semàntica visual» de la col·lecció «Lletres catalanes» de Plaza Janés Editores.

(2) - «A Joan Miró» inclosa en el LP «Lliurament del cant» (1977).

“Ressò mont-roigenc” n.46 (3r trimestre 1992)

«CENTENARI MIRÓ» (1893-1993)

UNA CRÒNICA PERSONAL MIRONIANA A DUES VEUS (2)

«Estic molt emocionat per tot el que heu fet; es de tot cor que us abraço senyor alcalde, treballau pel poble i feu un gran Mont-roig. Visca Mont-roig!». Són paraules de Joan Miró en l'acte del seu homenatge popular aquell emotiu diumenge 29 d'abril de 1979.

Unes setmanes més tard vàrem enregistrar en el seu taller de Mallorca una entrevista amb ell parlant exclusivament de la seva relació amb Mont-roig, que s'esdevindria la part fonamental de la pel·lícula «D'UN ROIG ENCÈS: MIRÓ I MONT-ROIG».

ENTREVISTA AMB JOAN MIRÓ

«El motiu de la meua anada a Mont-roig fou ... jo volia ésser pintor i naturalment vaig tenir una oposició molt tancada dels meus familiars; em van obligar a fer el que llavors en deien meritori d'un despatx. Meritori era un aprenent

d'escrivent. Anava a un gran magatzem de drogues, en Dalmau-Oliveres que encara existeix. Vaig passar-hi uns tres anys com si estigués en una presó a treballs forçats. Això era una cosa terrible, tenia un horari de vuit del matí fins a la nit, i res de vacances. Tot això em va donar una depressió nerviosa que amb va portar el que en deien unes «febres de Barcelona». Llavors aquestes coses es medicaven altrament que ara: vaig estar més d'un mes al llit gairebé sense menjar res. Feia un temps que el meu pare havia comprat el «Mas d'en Ferratges» a Mont-roig, i hi anava sovint per organitzar la finca. I, per consell del metge, van decidir que em portessin a Mont-roig. Recordo molt bé que en aquella època vam agafar un taxi per anar a Mont-roig; això era com agafar ara un avió. Em vaig refer ràpidament. Al cap d'uns quinze

dies d'estar allà ja vaig anar a peu des del poble a l'ermita. L'ermita de la Verge de la Roca sempre ha estat un gran impacte per a mi, té una força enorme. Les pedres em recorden molt l'arquitectura d'en Gaudí. També hi ha l'ermita de Sant Ramon, on molt sovint hi sobrevolen corbs. És una cosa molt impressionant, allà penjada. I aquell color roig envinegrat que dóna nom al poble: MONT-ROIG, és a dir, muntanya roja.

La platja de Mont-roig és d'una gran bellesa, és molt estimulante per a mi. Des de la platja i mirant cap a la muntanya es veuen unes formes punxegudes que són molt impressionants. Allà, prop de la Caseta dels carabiners, hi havia un majestuós pi. Anava cada dia corrent des del Mas fins a la platja. Em posava per perdre greix una mena de cotilla com aquella que encara ara es posen els boxadors i els jugadors de

futbol, i damunt un jersei de llana. Em feia suar molt. Quan arribava a la platja, la suor em regalimava com aigua; em treia el jersei i em posava a fer gimnàstica. Finalment em tirava a l'aigua i després prenia un bany de sol. A la platja sempre recollia coses. Veia un objecte, una arrel o una petxineta i em sentia atret. Ho agafava, ho estudiava. M'estimulava molt.

En la terra de Mont-roig hi ha les arrels d'aquells dos arbres capitals d'allà: el garrofer i l'oliver. Per a mi, les arrels del garrofer són com els meus peus que s'endinsen en la terra, i aquest contacte em dóna una força enorme. També admiro aquest signe de vitalitat que té el garrofer, doncs mai perd les fulles. Quan viatjo duc sempre en el maletí un sobre amb una garrofa de Mont-roig, per a mi és una cosa quasi religiosa. Tot això ha estat una força capital en la meua obra, mai he perdut aquest contacte amb Mont-roig. M'ha donat una força d'arbre, no una força humana, sinó una gran potencialitat vegetal. Com la del garrofer. Sempre que veig un garrofer és una meravella per a mi, és una cosa estimulante que em dóna com un cop de puny. M'impresiona la seva forma, les fulles, la seva olor, i aquella floreta petita, aquella garrofa que va creixent. L'eucaliptus de casa el vam plantar nosaltres. Recordo que quan era jovenet en aquells dies de ventades enormes, es brincava i escombrava el terra. Quan el Picasso acabava de comprar «La Californien» a Cannes, jo el vaig anar a veure, i, al veure que tenia uns eucaliptus en el jardí, li vaig dir que eren molt bonics i que em recordaven el del

Mas; ell s'ajupí i agafant una pedra em va dir: «un guijarro de Mont-roig vale más que todo esto».

Els animalets petits i els ocells m'hipnotitzen. Sobretot aquests animalets gairebé invisibles, els insectes, les papallones. Quan els diumenges anava d'excursió a peu o amb bicicleta, sovint anava des de casa fins a l'Hospitalet. Abans d'arribar hi havia el vedat del Marquès de Marianao, on s'hi feia cacera. Recordo molt bé que, de tant en tant, els conills creuaven la carretera. Durant un bon interval de temps hi havia una recta enorme, i jo pensava que era tot sol allà, sense ni un cotxe ni tan sols un pagès. Això em donava una sensació de grandiositat, m'impresionava la soledat que m'envoltava. I, a més, allà al fons aquelles muntanyes magnífiques.

Tot això, aquesta força de la terra de Mont-roig per a mi és equivalent a la força de Catalunya, que no hi ha manera de tombar-nos a terra.

A l'inici de la meua estada a Mont-roig, quan anava pel camp fent gimnàstica, la gent em prenia

per boig perquè feia coses que ells llavors no entenien. Jo sempre he estimat molt la gent de Mont-roig. Aquests em veien com a un «fulano» més, com el Pepet del costat o el Ramon. Hi havia una certa indiferència. Era un món molt tancat. L'homenatge fou una cosa molt impressionant per a mi, em va emocionar profundament. I, no tan sols per part personal meua sinó per aquest despertar de Mont-roig. Ara veig un renaixement i una gran força. D'això en vaig parlar amb el President Tarradellas, vaig dir-li que Mont-roig era un poble molt tancat i ara semblava reviure; i, aquest em contestà que és important per a Catalunya el revifar d'aquests pobles».

No volia acabar l'entrevista sense repassar el sentit que tenia per a ell i en relació amb Mont-roig els seus colors bàsics.

«El color roig és el color de l'ermita de la Roca, i el que dóna nom al poble. El color negre, té el sentit d'oposició al roig, li dóna una gran força. El poso per equilibri. Jo sóc un home molt equilibrat. El color blau és el cel de

Mont-roig, el cel de les muntanyes i d'aquelles planes completament nues amb ceps, un bri d'herba i un ocellet que passa. Això encara ara m'obsessiona. El verd és el verd dels garrofers. I el groc és la joia de Mont-roig, les seves floretes i les petites plantes. I, com equilibri».

I, va acabar amb un meravellós i desconcertant «està be el que he dit ara». Un senzill somriure encara omplia la seva cara. Havia anat a Mont-roig per primera vegada aquell llunyà 1911, i continuà anant-hi gairebé tota la seva vida : «passàvem a Mont-roig des de juliol fins a Tots Sants».

MARTÍ ROM

CRÒNICA DES DE BARCELONA

Tot té el seu origen, aquell moment que el pas del temps definirà transcendent, essencial. Era una nit del estiu del 84.

Acabàvem de sopar a casa del Raul Ruiz a Mont-roig, i estàvem plàcidament asseguts al porxo. Parlàvem i parlàvem.

Estàvem en aquells dolços moments quan la nit no té hores, quan acabes de llençar lluny, molt lluny, aquell primer i inoportú embat de son. Havíem començat parlant dels «nostres» temes diversos : algú havia reflexionat sobre la repetida presència del «doble» en els llibres de Borges, sobre el transitar (artístic) per la difusa frontera entre la realitat i la ficció narrativa; el Raul ens havia explicat que estava escrivint una altra narració sobre la seva mítica «Rocabruna» (una mena també de «doble» de Mont-roig), el seu paradís habitable; el Francesc (Martí Rom) parlava de les seves darreres escultures de bronzes trossejats i a mi em perseguia aquella frase seva de que «les millors escultures són les somniades» (vaig acabar fent-li la presentació de la seva exposició a Tarragona el febrer del 85),... i el Marcos Ordóñez no parava de posartangos i fer-nos provar mate.

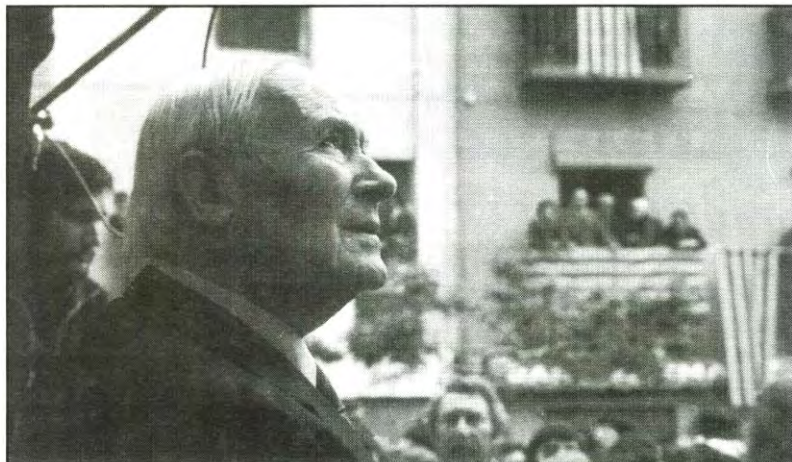
Jo havia anat a Mont-roig per aquell «cinemaferit» del Josep Miquel (Martí Rom). Durant el dia havíem fet el que ell anomenava el «Itinerari Miró/Mont-roig», un passeig seguint els indrets dels quadres de Joan Miró amb uns

quants llibres a sota el braç per tal de poder contemplar-los en el seu espai real. I vam acabar corrent per aquell camí com ho feia Miró quan anava a la platja. També vaig gaudir de la visió d'aquells petits oasis que hi havia en aquelles terres properes al mar : una caseta de pagès i just al seu costat una bassa, un pou i una preciosa palmera.

Ja a la nit, molt de nit, vam acabar parlant tan sols de Miró i Mont-roig. Ens tenia captivats aquell número («173») que a la manera d'una placa de carrer hi havia en el seu quadre «Mont-roig, l'església i el poble», i vam començar a aventurar possibilitats. No podia ésser casual que fossin els tres números màgics. Allà, ara que el monòton so dels grills ens envoltava més que mai, ens sentíem molts propers a aquell Miró desconegut de principis de segle que caminava pels mateixos camins per on havíem anat aquell dia. Sota una immensa lluna, un dels Martí Rom va concloure que tenia un somni : realitzar una cercavila per Mont-roig amb els ninots mironians que sortien a l'obra de teatre «Mori el Merma», que s'havia estrenat uns anys enrera al Liceu de Barcelona.

Amb el so proper del pas d'un tren vam posar fi a aquella llarga jornada.

Després d'aquella nit, el meu principal contacte amb Mont-roig ha estat la pel·lícula «D'UN ROIG ENCÈS : MIRÓ I MONT-ROIG» del Josep Miquel. L'he vista algun cop en alguna mostra de cinema i he tingut notícia per la premsa o per ell mateix d'alguns altres esdeveniments. La vaig veure per primer cop a la «Fundació Miró» de Barcelona (7 de febrer del 80)

on la va presentar el que llavors era el seu director, el Francesc Vicens. Anteriorment havia llegit en una crònica del Festival de Benalmádena que es va fer el desembre del 79, que havia estat «sin duda lo más interesante» dels curtmetratges que s'hi havien exhibit. Més tard em vaig assabentar que la Fundació n'havia comprat una còpia (abril del 84) i que l'havia projectada continuadament en una de les sales (mes de maig del 89). També la Filmoteca l'ha passat diversos cops (21-5-80 i 29-1-86). L'últim, en commemoració dels dos anys de la seva mort. I, per acabar, cal destacar el tercer premi que li van donar a la Setmana Internacional de Cinema de Barcelona (novembre del 80), i les projeccions a Milà (3-3-81) en una galeria d'art i en el Passatge del Crèdit de Barcelona (lloc on va néixer Miró) en el marc de la setmana d'homenatge pel seus noranta anys (abril del 83), on també es projectà continuadament. En aquella projecció a Milà, el «Corriere della sera» deia: «D'UN ROIG ENCÈS, che allude al rosso acceso e alla concordanza fra il colore della terra catalana di Mont-roig, dove l'artista ha vissuto a lungo, e quello delle tele di tante

opere famose...».

Aquell emocionant «travelling» de Miró recorrent el seu taller ha estat reproduït en diversos documentals: un «Notícia de Catalunya» dedicat a Miró (abril del 83) i «Atmosfera Miró» (1984) una producció de l'Ajuntament de Palma de Mallorca. Els «Especial Joan Miró» (20-4-83) i «La huella de Miró» (31-12-83) de TVE1 van reproduir gran part de les seves imatges. Aquest últim fou en motiu de la seva mort (25-12-83); es va passar sub-retolada en castellà (era un dissabte a dos quarts de nou del vespre). A TV3 es va emetre en un «Galeria oberta» de títol «Joan Miró, un any després», on hi sortia el propi Josep Miquel fent la presentació.

No voldria concloure aquest intent de crònica sobre «D'UN ROIG ENCÈS: MIRÓ I MONT-ROIG», sense citar un parell de textos publicats. A la revista «Dirigido por...» de març del 80 hi ha una llarga entrevista amb el Martí Rom (Josep Miquel) sobre la seva producció cinematogràfica i més concretament sobre aquest film, diu: «...llega un momento en el que si no llevas a la práctica aquellas ideas que hace tiempo te ron-

dan la cabeza sobre una película de Miró, no lo haces nunca...». L'altre és una meravellosa narració d'en Raul Ruiz: «Martí, Miró, Mont-roig: la Constel·lació nº 24» publicada a «Nueva Lente» (desembre del 80). «... la tarea primordial, es decir, la tarea cinematográfica, no ha sido otra que la de MOSTRAR y DEMOSTRAR su hipótesis: no se puede entender la creación mironiana sin Mont-roig... Martí Rom HA SEGUIDO y PERSEGUIDO con una voluntad singular, aquellos parajes de Mont-roig que los ojos de Miró escrutaron y su mano plasmó... Desde esta recién estrenada primavera de Golconda, uno intuye que todo lo que le rodea forma parte, gozosa e inevitablemente, de una constelación arbórea en la que aparece la reciente sorpresa de la M: esa M que surca nuestra palma de la mano, esa M de Martí y Miró y Mont-roig, esa M que nunca quiso decir muerte, sino maravilla».

Encara ara, més de vuit anys després, i quan res pot ésser ja el que va estar, alguna nit em sembla reviure aquella nit a casa del Raul. I, veig un cel amb palmeres de colors en una nit estelada.

JOANGART